

Шетел тілін оқытуда мәдениетаралық коммуникацияны дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ 30.04.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР бағалау, лингвомәдени құзыреттілік, мәдениетаралық коммуникация, Оқыту әдістемесі, сапаны қамтамасыз ету, тілдік портфолио, шетел тілін оқыту	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/178504/
---------------------------------	--	---

Сайлау Дана Бекзадқызы

Оқу орны: Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды зерттеу университеті

Аннотация

Мақалада шетел тілін оқытуда мәдениетаралық коммуникацияны дамыту теориялық және практикалық аспектілері қарастырылады. Бірінші бөлімде мәдениетаралық коммуникацияның концептуалды негіздері талданып, екінші бөлімде оқыту әдістемелері мен инновациялық технологиялар ұсынылады. Үшінші бөлімде лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыру құралдары — тілдік портфолио, рөлдік ойындар, жобалық тапсырмалар; төртінші бөлімде бағалау және сапаны қамтамасыз ету механизмдері пысықталады. Зерттеу нәтижелері Қазақстан жағдайында шетел тілін оқытудың тиімді моделін жасауға негіз болады.

Кілт сөздер

мәдениетаралық коммуникация, шетел тілін оқыту, лингвомәдени құзыреттілік, тілдік портфолио, оқыту әдістемесі, бағалау, сапаны қамтамасыз ету

Кіріспе

Ғаламдану процестері мәдени алмасуды жеделдетіп, шетел тілін меңгеру үдерісінде мәдениетаралық коммуникация құзыреттілігін дамыту аса

маңызды міндетке айналды. Тілдік дағдылармен қатар оқушылардың басқа мәдениеттердің нормалары мен құндылықтарын түсіну қабілетін қалыптастыру қазіргі білім беру бағдарламалары мен әдістемелердің негізгі басымдықтарына енуде [1]. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі шетел тілдерін оқыту стандартына мәдени компоненттерді енгізуді талап етіп, мұғалімдердің әдістемелік даярлығын жетілдіруді көздейді [2]. Осыған орай мақалада мәдениетаралық коммуникацияның теориялық негіздері, әдістеме және практика саласындағы инновациялық тәсілдер сараланып, елімізде қолданылатын жобаларға талдау жасалып, әдістемелік ұсынымдар беріледі.

Мәдениетаралық коммуникацияның теориялық негіздері

Мәдениетаралық коммуникация ұғымы шетел тілін үйренушілердің тек тілдік кодты ғана меңгеру емес, сонымен бірге басқа мәдениеттердің нормалары мен құндылықтарын түсіну қабілетін де дамыту қажеттігін көрсетеді. Ғалымдар бұл құбылысты әлеуметтік-лингвистикалық контекст ретінде қарастырады, яғни тілдік әрекет мәдени контекстің ішінде жүзеге асады [5]. Русскоязычная зерттеу “Межкультурная коммуникация как основа эффективного обучения иностранным языкам” еңбегінде межкультурное взаимодействие студенттердің кәсіби және тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал ететінін көрсетеді [1]. Қазақстандық зерттеушілер мәдениетаралық құзыреттілікті “студенттің түрлі мәдениеттер өкілдерімен тиімді қарым-қатынас жасай алатын дағдысы” деп анықтайды, бұл тілдік және мәдени компоненттердің интеграциясын талап етеді [2].

Оқыту әдістемелері және практикалық тәсілдер

Мәдениетаралық коммуникацияны дамытуда коммуникативтік-бағдарланған әдістемелер басты рөл атқарады. Оқушыларға мәдени мәтіндерді және коммуникациялық сценарийлерді талдау арқылы

лингвомәдени ерекшеліктерді терең түсіну ұсынылады [4]. Рөлдік ойындар мен имитациялық жаттығулар мәдени контексте нақты қарым-қатынас сценарийлерін модельдейді; мысалы, “қонақ қарсы алу” немесе “танысу” ситуацияларында оқушылар практикалық тілдік дағдыларын жетілдіреді [3]. Жобалық тәсілдер шынайы мәдени мәселелерге бағыттанып, студенттерді топтық жұмыс арқылы мәдениеттер арасындағы келісімдер мен қарым-қатынасты реттеу жолдарын іздеуге ынталандырады [5]. Сонымен қатар цифрлық технологиялар: интерактивті карталар, виртуалды экскурсиялар, бейнефорумдар — мәдениетаралық тәжірибені байытады және сыныптан тыс оқытуды қолдайды [8].

Лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыру құралдары

Лингвомәдени құзыреттілік оқу процесінің құрамдас бөлігі ретінде тілдік портфолио технологиясы арқылы жүйелі түрде сапалы түрде бағаланады [2]. Портфолиоға оқушылардың эсселері, бейнежазбалары, презентациялар мен мәдени зерттеу жұмыстары енгізіліп, мұғалім мен студенттің бірге жүргізетін рефлексиясына негіз болады. Бұл құрал оқушыға өз жетістігін бақылауға және жетіспеушіліктерді жоюға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мәдени аудармаларды практикалық орындау академиялық эссе жазу мен ауызша баяндау дағдыларын жетілдіреді [7]. Педагогтар студенттердің өзара пікірталасы мен дискуссияларды ұйымдастыра отырып, кросскультуралық сенімділік пен дау-дамайды шешу дағдыларын дамытады, бұл дипломатиялық қарым-қатынастың негізін қалайды [6].

Бағалау және сапаны қамтамасыз ету

Мәдениетаралық коммуникация деңгейін бағалау кешенді тәсілді талап етеді. Бағалау критерийлері: коммуникативтік тиімділік, мәдени контексте қателіктерді азайту, жауап қайтару икемділігі және рефлексия жүргізу қабілеті. Формативті және рейтингтік тестілеу арқылы прогресті үнемі бақылау ұсынылады; сонымен қатар портфолиоға, проектілерге және бағаны критерийлік бағалау үлгілеріне сүйену керек [2][5].

Мұғалімдер өздерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру мақсатында мәдениетаралық педагогика бойынша тренингтер мен семинарларға қатысуы тиіс, бұл — әдістемелік жұмыстар сапасын жоғарылатады [3]. Қазақстан Республикасының білім беру стандарттарында мәдени компоненттерге қойылатын талаптар енгізілгенімен, оларды практикада жүзеге асыру үшін мектептер мен ЖОО-ларда әдістемелік қолдау мен ресурстар жетіспейді, сондықтан мемлекеттік және аймақтық деңгейде оқыту құралдары мен кадрлық дайындықты күшейту маңызды [1].

Қорытынды

Шетел тілін оқытуда мәдениетаралық коммуникацияны дамыту шынайы әлемдік тәжірибемен үйлестірілсе, тілдік дағдылар мен мәдени түсінікті терең ұштасады. Теориялық негіздерден әдістемеге, практикалық құралдардан бағалау механизмдеріне дейін кешенді тәсіл қолдану оқушылардың когнитивтік, аффективтік және коммуникативтік компоненттерін ұштастырып, шынайы қарым-қатынас құру қабілетін арттырады. Қазақстанда осы бағыттағы мемлекеттік және академиялық бастамаларды жалғастыра отырып, мұғалімдердің және білім беру ұйымдарының цифрлық сауаттылығын жоғарылату, инновациялық технологияларды енгізу және тәжірибе алмасу шараларын кеңейту маңызды. Болашақ зерттеулер мәдениетаралық коммуникацияның әсерін өлшеу әдістемелерін жетілдіруге және білім беру мазмұнын бейімдеуге бағытталуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. *Межкультурная коммуникация как основа эффективного обучения иностранным языкам.*
<https://cyberleninka.ru/article/n/mezhkulturnaya-kommunikatsiya-kak-osnova-effektivnogo-obucheniya-inostrannym-yazykam>
2. *Ағылшын тілін оқытуда мәдениетаралық құзыреттілікті қалыптастыру және тілдік портфолио технологиясы. CyberLeninka.*
<https://cyberleninka.ru/article/n/a-ylshyn-tilin-o-ytuda-m-denietaraly-zyrettilikti-alyptastyru-raly-retinde-tildik-portfolio-tehnologiyasyn-oldanu-distemesi>

3. Подготовка к межкультурной коммуникации в ракурсе культурологического подхода к обучению иностранному языку. <https://cyberleninka.ru/article/n/podgotovka-k-mezhkulturnoy-kommunikatsii-v-rakurse-kulturologicheskogo-podhoda-k-obucheniyu-inostrannomu-yazyku/pdf>
4. Шет тілін оқытуда оқушылардың лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық аспектілері. CyberLeninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/shet-tilin-o-ytuda-o-ushylardy-lingvomdeni-zyrettiligin-alyptastyrudu-teoriyaly-aspektleri>
5. Шет тілдерін оқыту барысында мәдениетаралық коммуникацияны дамыту мәселелері. CyberLeninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/shet-tilderin-o-ytu-barysynda-m-denietaraly-arym-atynasty-damytu>
6. Культурная коммуникация как необходимый аспект преподавания иностранного языка. <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturnaya-kommunikatsiya-kak-neobhodimyy-aspekt-prepodavaniya-inostrannogo-yazyka>
7. Шет тілді коммуникативтік құзіреттілікті қалыптастыру тәсілдері. CyberLeninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/shet-tildik-kommunikativtik-zirettilikti-alyptastyru-t-silderi/pdf>
8. Информационно-компьютерные технологии в процессе обучения иностранным языкам. Эко-Вектор журналы. https://journals.eco-vector.com/2073-3909/article/view/112244/ru_RU